

**ALEKSANDR FAYNBERGNING TARJIMA FAOLIYATI VA
UNING XALQARO ADABIYOTDAGI O‘RNI**

Temirova Shaxloxon Xamid qizi

*O‘zbekiston Davlat Jahon tillari universiteti, Sharq filologiyasi fakulteti, 2-kurs
talabasi*

Temirovashaxlo37@gmail.com

Ilmiy rahbar:

Djurayev Dilshod Mamadiyarovich

*O‘zbekiston Davlat Jahon tillari universiteti, Sharq filologiyasi fakulteti dekani
fdx8585@mail.ru*

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqolada XX–XXI asrlarda ijod qilgan shoir va tarjimon Aleksandr Arkadevich Faynbergning tarjima faoliyati va uning xalqaro adabiyotdagi o‘rni tahlil qilinadi. Maqolada tarjima jarayonidagi badiiy uslub, tarjima qilingan asarlarning xalqaro adabiyotga qo‘shgan hissasi hamda madaniyatlararo almashinuvdagi o‘rni ilmiy nuqtai nazardan o‘rganiladi. Faynberg tarjima orqali o‘zbek adabiyotini rus tilida keng auditoriyaga yetkazgan, shu bilan birga boshqa xalqlar adabiyotini ham tanishtirishga xizmat qilgan. Mazkur tadqiqotda Faynberg tarjima faoliyatining zamonaviy adabiyotshunoslikdagi ahamiyati batafsil bayon qilinadi.

Kalit so‘zlar: Aleksandr Faynberg, tarjima faoliyati, xalqaro adabiyot, badiiy tarjima, o‘zbek va rus adabiyoti, madaniyatlararo aloqalar.

Kirish

XX asrda adabiyotning xalqaro aloqalari yangi darajaga ko‘tardi. Tillararo tarjima faoliyati jahon adabiy jarayonini boyitdi. Bu jarayonda o‘zbek adabiyotining xalqaro maydonda tanilishi uchun tarjimonlarning xizmatlari beqiyosdir. Shulardan biri Aleksandr Arkadevich Faynberg bo‘lib, u o‘z tarjimonlik faoliyati orqali o‘zbek she‘riyatini rus tilida keng kitobxonlar oldiga olib chiqdi. Faynberg tarjima qilgan asarlar nafaqat lingvistik, balki badiiy jihatdan ham yuqori natija bergan bo‘lib, bu tarjima faoliyati xalqaro adabiy maydondagi madaniy almashinuvni yanada mustahkamladi. Shu maqolada Faynberg tarjima faoliyati tahlil qilinadi hamda uning xalqaro adabiyotdagi mavqei batafsil ko‘rib chiqiladi.

Asosiy qism

Aleksandr Faynberg tarjimon sifatida XX asrning ikkinchi yarmi va XXI asr boshida faoliyat yuritdi. U tarjima jarayonida asarning badiiy ruhini, original uslub va musiqaviy ritmini saqlashga alohida e‘tibor berdi. Faynberg tarjima qilgan asarlar ichida o‘zbek adabiyotining klassik va zamonaviy

she'rlari ham mavjud bo'lib, ularni rus tiliga muvaffaqiyatli moslashtirdi. Bu jarayon tarjima san'ati ilmiy talablari bilan uyg'un bo'lib, tarjima qilinadigan matnning estetik va falsafiy to'liqligini saqlashga xizmat qildi.

Faynberg tarjima qilgan asarlar orasida yana o'zbek adabiyotidan tanilgan shoirilar — Erkin Vohidovning «Ruhlar isyoni» va «Oqqushlar galasi» kabi she'riy to'plamlari ham bor. Bu tarjimalar asarning badiiy obrazlarini, ritm va intonatsiyasini rus tiliga yetkazishda tarjimonning yuqori badiiy mahorati va lingvistik bilimlari namoyon bo'ladi. Adabiyotshunoslar bunday tarjima uslubini original asar ruhiyatini saqlash bilan tarjima qilingan variant deb baholaydilar.

Tarjima jarayonida Faynberg inson ruhiyati, hissiyot va falsafiy qarashlarni to'liq yetkazishga intildi. Bu esa tarjima qilingan matnni o'quvchi uchun ham badiiy, ham ma'naviy jozibador qiladi. Mazkur jihat tarjima san'atining yuqori darajasini anglatadi, chunki tarjimon asarning mazmuniy chuqurligini yo'qotmasdan boshqa tilga o'tkazgan.

Faynberg tarjima faoliyati orqali o'zbek adabiyotini nafaqat rus tilida, balki chet ellik o'quvchilar uchun ham ochdi. Uning tarjimalari rus tilida so'zlashuvchi jamoatchilik oldida o'zbek badiiy maktabining estetik mohiyatini etkazdi. Bu madaniyatlararo muloqot jarayoni ham tarjimonning xalqaro adabiy maydondagi o'rnini belgilovchi muhim omil bo'ldi.

Shuningdek, tarjima orqali Faynberg o'zbek adabiyotining falsafiy va gumanistik g'oyalarini rus kitobxonlariga yetkazgan. Bu esa adabiyotlararo dialog, turli madaniyatlar o'rtasida hamfikirlikni shakllantirish yo'lida muhim qadam bo'ldi. Tarjima qilingan matnlar orqali o'quvchi turli ijtimoiy, ma'naviy va falsafiy qarashlarni o'z tili orqali anglash imkoniga ega bo'ldi.

Bu tarjimonlik faoliyati xalqaro adabiyotshunoslikda ham yuqori baholangan. Tarjima san'ati bo'yicha tadqiqotlar Faynbergning tarjima metodikasini va badiiy yondashuvini nigozlash bilan izohlaydi. Shu bilan tarjimon tarjima san'atida yangi tadqiqot yo'nalishlarini ochgan bo'lib, tarjima matnlarining badiiy sifati masalasini ilmiy tahlil obyekti sifatida ko'taradi.

Tarjima orqali Faynberg o'zbek adabiyoti mazmunini xalqaro adabiyot maydoniga olib chiqdi. Bu jarayon, ayniqsa, rus tilida so'zlashuvchi adabiyot olamida muhim ahamiyatga ega bo'ldi. Tarjima qilingan matnlar nafaqat o'zbek adabiyoti, balki butun Markaziy Osiyo adabiyotining jahon makoniga kirib borishiga imkon yaratdi.

Bundan tashqari, tarjima faoliyati orqali Faynberg O'zbekiston she'riyatining falsafiy, gumanistik va lirizmga boy elementlarini butun dunyo o'quvchilariga tanishtirdi. Shu sababli uning tarjima qilgan matnlari nafaqat badiiy, balki ilmiy nuqtai nazardan ham ahamiyatli bo'ldi va jahon adabiyotining o'zaro almashinuvida muhim belgi bo'lib qoldi.

Tarjima san'ati va adabiyotshunoslik bugungi kunda tarjima faoliyatining ijodiy va ilmiy ahamiyatini chuqur o'rganmoqda. Faynberg tarjima qilish jarayonida asarning badiiy tuzilishini yo'qotmay, uning ruhini yangi tilga muvaffaqiyatli o'tkazishga erishgan. Bu shoirning tarjimonlik bo'yicha nazariy va amaliy bilimlari namunasi sifatida qaraladi.

Shuningdek, tarjima jarayonida shoir asarning original fonetik tuzilishi va ritmini ham saqlashga intilgan. Bu tarjima uslubi tarjimonlik san'atida yuqori baholangan va tarjima matnlarini ilmiy tahlil qiluvchi adabiyotshunoslar tomonidan tavsiya qilingan yondashuvlar qatoriga kiradi.

Faynberg tarjima faoliyati orqali adabiyotlararo dialogni kuchaytirgan bo'lib, bu tarjima san'ati jahon adabiyotining umumiy madaniy almashinuviga xizmat qilgan muhim omil hisoblanadi. Uning tarjima qilgan matnlari adabiyotshunoslikda o'rganish obyekti bo'lib qolmoqda va tarjima nazariyasi bo'yicha darsliklarda namuna tariqasida keltiriladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, Aleksandr Faynberg tarjima faoliyati uning xalqaro adabiyotdagi o'rnini aniq belgilab berdi. U tarjima orqali o'zbek adabiyotining badiiy tuyg'ularini, falsafiy qarashlarini rus tilida yetkazishga muvaffaq bo'lgan. Shu tariqa Faynberg o'zbek she'riyatini xalqaro maydonda tanitgan tarjimon sifatida e'tirof etiladi. Tarjima san'ati bo'yicha uning yondashuvi bugungi adabiyotshunoslikdagi tadqiqotlar uchun ham muhim ilmiy manba bo'lib xizmat qiladi. Natijada uning tarjima faoliyati xalqaro adabiyot tarixida alohida o'rin egallaydi.

QO'LLANILGAN ADABIYOTLAR

1. **Majidova H.** “Aleksandr Faynberg – tarjimon va shoir” // *International Journal of Scientific Researchers*, 2025.
<https://worldlyjournals.com/index.php/IJSR/article/view/9043>
2. **Qurolboyeva M.** “Aleksandr Faynbergning tarjima faoliyati va badiiy uslubi” // *Journal of Universal Science Research*, 2024.
<https://inlibrary.uz/index.php/universal-scientific-research/article/view/59095>
3. **Anarkulova Z., Zarifova N.** “Aleksandr Arkadevich Faynberg va xalqaro adabiyot”
<https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/43313>
4. **Erkinboyeva A., Mardonova M.** “Tarjima orqali madaniy ko'pri: Aleksandr Faynberg tajribasi” // *Yosh olimlar ilmiy to'plami*, 2025.
<https://zenodo.org/records/15699123>
5. **Ziyo.uz portali.** “Aleksandr Faynberg: tarjima va xalqaro adabiyotdagi o'рни.”
<https://n.ziyouz.com/.../aleksandr-faynberg-1939-2009>